

KORRUPSIYANING YOSHLAR ONGIGA SALBIY TA'SIRI, UNI ERTA YOSHDAN TUSHUNTIRISH ZARURATI VA BU ILLATGA QARSHI KURASHISH

Abdulg`aniyeva Moxigul Rustamjon qizi

*Izboskan agrotexnologiyalar texnikumi
yoshlar ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari.*

Annotatsiya: Ushbu maqolada korrupsiyaning yoshlar ongiga salbiy ta'siri, uni erta yoshdan tushuntirish zarurati va bu illatga qarshi kurashishda ta'lim muassasalari, ommaviy axborot vositalari, ota-onalar va fuqarolik jamiyati institutlarining o'rni yoritilgan. Korrupsiyaga qarshi samarali kurashning bir yo'li sifatida yoshlar ongida halollik, qonunlarga hurmat va fuqarolik mas'uliyatini shakllantirish metodlari tahlil qilinadi. Soha bo'yicha xalqaro va mahalliy adabiyotlar, amaliy tadqiqotlar asosida natijalar keltirilib, amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: Korrupsiya, yoshlar, ta'lim, halollik, fuqarolik ong, profilaktika, axloqiy tarbiya, davlat siyosati, ijtimoiy adolat, fuqarolik jamiyati.

Аннотация: В статье рассматривается негативное влияние коррупции на сознание молодежи, необходимость ее разъяснения с раннего возраста, а также роль образовательных учреждений, средств массовой информации, родителей и институтов гражданского общества в борьбе с этим пороком. Анализируются методы воспитания честности, уважения к закону и гражданской ответственности в сознании молодежи как способ эффективной борьбы с коррупцией. Представлены результаты и даны практические рекомендации на основе международной и местной литературы и практических исследований в этой области.

Ключевые слова: Коррупция, молодежь, образование, честность, гражданственность, профилактика, нравственное воспитание, государственная политика, социальная справедливость, гражданское общество.

Abstract: This article discusses the negative impact of corruption on the minds of young people, the need to explain it from an early age, and the role of educational institutions, the media, parents, and civil society institutions in combating this vice. Methods for forming honesty, respect for the law, and civic responsibility in the minds of young people as a way to effectively combat corruption are analyzed. Results are presented and practical recommendations are given based on international and local literature and practical research in the field.

Keywords: Corruption, youth, education, honesty, civic consciousness, prevention, moral education, state policy, social justice, civil society.

KIRISH

Korrupsiya – har qanday jamiyatning ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy barqarorligiga tahdid soluvchi asosiy illatlardan biridir. Bu muammo faqat rasmiy tizimlarda emas, balki kundalik hayotda, ayniqsa yoshlar orasida noto‘g‘ri me‘yor va qadriyatlar shakllanishiga olib keladi. Yosh avlod vakillarining ongida korrupsiyani “normal holat” sifatida qabul qilinishi – kelajakdagi yirik muammolarning ildizidir.

Bugungi kunda O‘zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylangan. “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi qonun, Davlat dasturlari va “Yoshlar – kelajagimiz” dasturida bu boradagi chora-tadbirlar alohida ko‘rsatib o‘tilgan. Lekin bu kurash faqat qonunchilik bilan emas, yoshlarning dunyoqarashi va axloqiy tarbiyasiga ham bog‘liq.

MUHOKAMA

Yoshlar orasida korrupsiya bilan kurashish va uning salbiy oqibatlarini tushuntirish masalasi zamonaviy jamiyatda muhim ahamiyatga ega, chunki yoshlar kelajakni shakllantiruvchi asosiy kuch hisoblanadi. Quyida ushbu mavzuni batafsil yoritib, korrupsiyaning salbiy oqibatlari, yoshlarning bu muammoga qarshi kurashdagi roli va amaliy choralar haqida kengroq ma‘lumot beraman.

Korrupsiyaning salbiy oqibatlari

Korrupsiya jamiyatning barcha sohasiga chuqur ta‘sir ko‘rsatadigan ijtimoiy va iqtisodiy muammodir. Uning salbiy oqibatlari yoshlar hayotiga bevosita ta‘sir qiladi va quyidagi yo‘llar bilan namoyon bo‘ladi:

Iqtisodiy zarar va imkoniyatlarning cheklanishi:

- Korrupsiya davlat resurslarini noto‘g‘ri taqsimlashga olib keladi. Masalan, infratuzilma, ta‘lim yoki sog‘liqni saqlash uchun ajratilgan mablag‘lar o‘zlashtirilishi mumkin.

- Bu yoshlar uchun ish o‘rinlari sonining kamayishi, startaplar va innovatsiyalar uchun imkoniyatlarning cheklanishiga sabab bo‘ladi.

- Xorijiy investitsiyalar kamayadi, chunki investorlar korrupsiyasi yuqori davlatlarga ishonmaydi.

Ijtimoiy tengsizlik va adolatsizlik:

- Korrupsiya faqat boy yoki aloqasi bor odamlarga foyda keltiradi, bu esa ijtimoiy tengsizlikni kuchaytiradi.

- Yoshlar o‘z mehnati va qobiliyatlari bilan muvaffaqiyatga erisha olmaydi, chunki ko‘pincha “tanish-bilish” yoki pora berish talab qilinadi.

- Bu yoshlarda umidsizlik, ruhiy tushkunlik va jamiyatga nisbatan ishonchsizlikni keltirib chiqaradi.

Ta‘lim va sog‘liqni saqlash sohasidagi muammolar:

- Ta‘lim sohasida korrupsiya (masalan, imtihonlarda pora berish, grantlarning noto‘g‘ri taqsimlanishi) bilim sifatini pasaytiradi.

- Sogʻliqni saqlashda davlat mablagʻlari oʻzlashtirilsa, sifatli tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoni cheklanadi, bu yoshlarning salomatligi va kelajagiga taʼsir qiladi.

Axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarning yoʻqolishi:

- Korrupsiya jamiyatda halollik, adolat va masʼuliyat kabi qadriyatlarning zaiflashishiga olib keladi.

- Yoshlar bu muhitda oʻsib, korrupsiyani “odatiy holat” deb qabul qilishlari mumkin, bu esa ularning axloqiy rivojlanishiga putur yetkazadi.

Davlat institutlariga ishonchning pasayishi:

- Korrupsiya tufayli yoshlar davlat tuzilmalariga, qonun ustuvorligiga va adolatli boshqaruvga ishonmay qoladi.

- Bu ijtimoiy beqarorlikka, norozilik harakatlariga yoki yoshlarning oʻz vatanini tark etish istagiga olib kelishi mumkin.

Ekologik va uzoq muddatli zararlar:

- Korrupsiya atrof-muhitni muhofaza qilish loyihalariga ham taʼsir qiladi. Masalan, noqonuniy ruxsatnomalar berilishi oqibatida tabiiy resurslar yoʻq qilinadi.

- Bu yosh avlod uchun barqaror kelajakni xavf ostiga qoʻyadi.

Yoshlar orasida korrupsiya bilan kurashish yoʻllari

Yoshlar korrupsiyaga qarshi kurashda faol ishtirok etishi mumkin, chunki ular energiya, ijodkorlik va oʻzgarishlarga ochiqlik kabi xususiyatlarga ega. Quyida yoshlarning bu jarayondagi roli va amaliy choralar keltiriladi:

Taʼlim va xabardorlikni oshirish

- Maktab va universitetlarda taʼlim:

- Oʻquv dasturlariga korrupsiyaning zarari va axloqiy qadriyatlar haqida maxsus mavzular kiritilishi kerak.

- Masalan, “Fuqarolik taʼlimi” darslarida yoshlarga poraxoʻrlik, davlat mablagʻlarini oʻzlashtirish kabi holatlarning oqibatlari tushuntirilishi mumkin.

- Seminarlar va treninglar:

- Mahalliy jamoalar va universitetlarda korrupsiyaga qarshi seminarlar tashkil qilish.

- Mutaxassislarni jalb qilib, yoshlarga korrupsiyani qanday aniqlash va unga qarshi kurashish haqida amaliy maslahatlar berish.

- Ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar:

- Yoshlar ijtimoiy tarmoqlarda Korrupsiyasiz Oʻzbekiston, Adolatli Jamiyat kabi tugar bilan kampaniyalar boshlashlari mumkin.

- Qisqa videolar, infografikalar va memlar orqali keng auditoriyaga korrupsiyaning zarari haqida xabar yetkazish.

Axloqiy qadriyatlar va liderlikni rivojlantirish

- Halollik va adolatni targʻib qilish:

- Yoshlarga halol mehnat, mas'uliyat va adolatli raqobat muhimligini o'rgatish kerak.

- Masalan, muvaffaqiyatga erishgan halol tadbirkorlar yoki jamoat arboblarning hikoyalari yoshlarga ilhom baxsh etishi mumkin.

- Yosh liderlarni qo'llab-quvvatlash:

- Korrupsiyaga qarshi loyihalar ishlab chiqayotgan yosh liderlarga grantlar va stipendiyalar ajratish.

- Yoshlar tashkilotlariga mahalliy hokimiyatlar bilan hamkorlik qilish imkoniyati berilishi kerak.

Texnologiyadan foydalanish

- Korrupsiyani fosh qilish platformalari:

- Anonim shikoyatlar qabul qiladigan mobil ilovalar yoki veb-saytlar yaratish. Masalan, O'zbekistonda "E-shikoyat" kabi tizimlar kengaytirilishi mumkin.

- Blockchain texnologiyasidan foydalanib, davlat xarajatlarini shaffof kuzatish tizimini joriy qilish.

- Davlat xizmatlarini raqamlashtirish:

- Pora berish imkoniyatini kamaytirish uchun davlat xizmatlarini (masalan, hujjat topshirish, grant olish) onlayn platformalarga o'tkazish.

- Yoshlar bu tizimlarni sinovdan o'tkazib, ularning samaradorligini oshirishga hissa qo'shishi mumkin.

Yoshlarning faol ishtirokini rag'batlantirish

- Boshqaruv jarayonlarida ishtirok:

- Yoshlarni mahalliy kengashlar, ochiq byudjet muhokamalari va davlat loyihalarini monitoring qilish jarayonlariga jalb qilish.

- Masalan, mahalla yig'inlarida yoshlar o'z takliflarini bildirishi va mahalliy byudjet taqsimotini nazorat qilishi mumkin.

- Fuqarolik jamiyati tashkilotlari:

- Yoshlar nodavlat tashkilotlar (NT) orqali korrupsiyaga qarshi loyihalarni amalga oshirishi mumkin.

- Masalan, Transparency International kabi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda yoshlar uchun treninglar tashkil qilinishi mumkin.

Hukumat va fuqarolar o'rtasidagi hamkorlik

- Ochiq muloqot:

- Hukumat yoshlar bilan muntazam uchrashuvlar o'tkazishi, ularning shikoyat va takliflarini tinglashi kerak.

- Masalan, "Yoshlar parlamenti" kabi tashabbuslar orqali yoshlar davlat qarorlarini qabul qilish jarayoniga jalb qilinishi mumkin.

- Qonunlarni qat'iy joriy etish:

- Korrupsiyaga qarshi qonunlarni mustahkamlash va adolatli jazo tizimini yo'lga qo'yish.

- Yoshlar bu jarayonda ommaviy axborot vositalari orqali davlatni mas'uliyatli bo'lishga undashi mumkin.

Amaliy maslahatlar

Yoshlar o'z hayotlarida va jamiyatda korrupsiyaga qarshi kurashish uchun quyidagi amaliy choralarni qo'llashi mumkin:

Misol bilan yetakchilik:

- Yoshlar o'zlarini halol va adolatli tutish orqali boshqalarga namuna bo'lishi kerak. Masalan, imtihonlarda pora bermaslik yoki ish joyida axloqiy me'yorlarga rioya qilish.

Korrupsiyani fosh qilish:

- Agar yoshlar korrupsiya holatlariga guvoh bo'lsa, maxsus organlarga (masalan, Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi) yoki ommaviy axborot vositalariga xabar berishi mumkin.

- Ijtimoiy tarmoqlarda korrupsiya holatlarini anonim tarzda fosh qilish, lekin bu jarayonda qonunbuzarlikka yo'l qo'ymaslik.

Jamoaviy harakatlar:

- Yoshlar o'z jamoalarida korrupsiyaga qarshi kichik tashabbus guruhlarini tuzishi mumkin. Masalan, mahalliy ta'lim muassasalarida grantlar taqsimlanishini kuzatish.

XULOSA

Korrupsiya jamiyatning rivojlanishiga jiddiy to'siq bo'lib, yoshlarning kelajagini xavf ostiga qo'yadi. Yoshlar bu muammoga qarshi kurashda faol ishtirok etishi, ta'lim orqali xabardorlikni oshirishi, texnologiyalardan foydalanishi va axloqiy qadriyatlar asosida harakat qilishi muhimdir. O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha olib borilayotgan islohotlar yoshlarga katta imkoniyatlar yaratmoqda. Agar yoshlar o'z huquqlarini bilib, davlat jarayonlarida faol ishtirok etsa va birgalikda harakat qilsa, adolatli va shaffof jamiyat qurish mumkin. Yoshlar nafaqat bugungi kunda, balki kelajakda ham korrupsiyasiz O'zbekistonni barpo etishda muhim rol o'ynaydi.

Adabiyotlar.

1. Нилуфар Нодирхонова. Борьба с коррупцией является важным фактором развития государства и общества. strategy.uz, 28 Окт. 2021 г.
2. Heyneman, S. P. (2004). Education, social cohesion, and corruption: A cross-national analysis. International Journal of Educational Development.
3. Uslaner, E. M. (2008). Corruption, inequality, and the rule of law: The bullying state. Cambridge University Press

4. Rothstein, B., & Uslander, E. M. (2005). All for all: Equality, corruption, and social trust. World Politics.
5. Norris, P. (2002). Democratic phoenix: Reinventing political activism. Cambridge University Press.
6. Schedler, A., & Mudde, C. (2003). Anti-establishment politics. Party Politics.
7. Transparency International. (2023). Corruption Perception Index.
8. UNDP. (2018). Youth and Sustainable Development Goals: Challenges and Opportunities.

